

δ. Θ'. Μέσον, δι' ὃ τὰ κακὰ φαίνονται
μικρότερα ἀκόμι ζ' ἀπὸ ὅ,τι εἶμαι.

Ἀλλ' ἡ αὐτὴ φαντασία, ἡ ὁποία ἔχει φύσιν νὰ αὐ-
ξάνῃ καὶ νὰ μεγαλιώῃ τὰ κακὰ, δὲν ἠμπορεῖσεν ἀρά-
γε νὰ σρέψῃ καὶ εἰς τὸ ἐναντίον, νὰ τὰ κάμῃ διπλαθὴ
νὰ φαίνωνται ἐλαφρότερα καὶ δίκωλάτερα εἰς τὸ νὰ τὰ
ὑποφέρωμεν;

Εἰς τοῦτο δὲν πρέπει νὰ κάμωμεν ἄλλο, εἰμὴ νὰ
τιμὴ ἐναχολῶμεν εἰς τιμὴ θεωρίαν τῆς ἄλλων ἀνθρώ-
πων, ὅπου εἶναι δυσυχέστεροι ἀπὸ ἡμᾶς, ἢ εἰς τὸ
αὐτὸ, ἢ εἰς ἄλλο εἶδος κακῶν. Εἰς τὰ κακὰ καὶ ἀγα-
θὰ μέτρον ἀπόλυτον δὲν εἶναι· ἀλλὰ παραβαλλόμενα
πρὸς τι μικρότερον ἢ μεγαλήτερον, φαίνονται μεγαλή-
τερα ἢ μικρότερα. Διὰ τοῦτο λέγει ὁ Σκῆεкас πρὸς
Μαρτίαν· „στράφηθι ὅπου θέλεις· εἰς κάθε μέ-
„ρος θέλεις εὖρη κακὰ βαρύτερα ἀπὸ τὰ ἐδικά σου·
„οἱ πλέον εὐδοξοὶ στρατηγοὶ, οἱ πλέον δυνατοὶ ἡ-
„γεμόνες εἶναι καὶ αὐτοὶ ὑποκείμενοι εἰς αὐτὰ, καὶ
„μήτε τὰς Θεοὺς αὐτὰς δὲν τὰς ἄφησαν οἱ μῦθοι ἀ-
„πιπλαγμένους τέτων, ἴσως διὰ νὰ εἶναι αἱ θλίψεις
„των παραμυθία εἰς τὰς ἐδικὰς μας. Δὲν ἠμπορεῖς
„νὰ μοὶ ὀνομάσῃς μίαν οἰκίαν τόσον ἀθλίαν, ὥστε
„νὰ μὴν ἠμπορῇ νὰ εὖρη αἰτίαν εἰς μίαν ἄλλίην
„ἀθλιωτέραν διὰ νὰ παρηγορηθῇ.

Ὡσαύτως καὶ ὁ Φοντενέλλης „κοιτάξατε, λέγει, τὰς
„σκλάβους δεδεμένους εἰς τὰς ἀλύτους· σρέψατε τοὺς
„ὀφθαλμούς σας εἰς ἐκείνους τὰς ἀθλίους, οἱ ὅποιοι
„δὲν ἔχουν μὲ τι νὰ ζήσων, ἢ ζῆν δυσυχῶς μὲ τα-
„λαιπωρίας καὶ ἰδρώτας· παρατηρήσατε ἐκείνους, ὅπῃ
„καταπέκονται εἰς βασανιστικὰς ἀνιάτους ἀσθενείας·
„ἀπὸ τοιούτων σωίσαται περὶσσότερον τὸ ἀνθρώπιον
„γένος. Τί μέγα πρᾶγμα ἠθέλουν εἶναι εἰς τὸν Δη-
„μιουργὸν τῆς φύσεως νὰ μᾶς κάμῃ καὶ ἡμᾶς τοιού-
„τους; ἢ γὰ εἰπῶ καλλίτερα, πόσον οφείλομεν νὰ

„ τὸν δὲ χερσῶμεν δι' ὅ,τι μᾶς ἔκαμιν ἀνομοίως; Ἄν-
 „ τὶ λοιπὸν νὰ θλιβώμεθα διὰ τὰ κακὰ, ὅπου δο-
 „ κιμάζομεν, ἢ δὲ φραϊνώμεθα διὰ ἐκεῖνα, ἢ ὅ-
 „ ποιῶν εἴμεθα ἀπηνάλαγμοι.“
 „ Ὅχι μόνον διὰ τὸτο ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλο τέλος ἤθελα
 ἐγὼ νὰ σρέφωμεν συχνάκις τὸ ὄμμα εἰς ἐκεῖνας, ὅ-
 που δέσονται εἰς ὁμοίαν ἢ χειροτέραν κατάστασιν
 ἀπὸ ἡμᾶς· τοῦτο δὲ εἰσι νὰ παρατηρῶμεν ποῖος ἀπὸ
 αὐτῆς ἡμπορεῖ νὰ παραμυθῆται καλλίτερα, καὶ νὰ τὸν
 μιμώμεθα. Ἐνα τοῖστον παράδειγμα προξενεῖ μεγά-
 λην παρακλήσιν εἰς εὐα φρόνιμον· διὰ τὴν ὅποιος λέ-
 γει συχνάκις καθ' ἑαυτὸν· εἶναι τόσοι καὶ τόσοι πτω-
 χότεροι, καὶ πλέον ἐξεδουλημένοι καὶ πλέον φθονημένοι
 ἀπὸ τὴν τύχῃν παρὰ ὅπῃ εἶμαι ἐγὼ, καὶ μὴ ὅλον τῆ-
 το ζῆν εὐθυμοὶ καὶ ἀτάραχοι· αὐτὸς δὲν εἶναι δυνα-
 τὸν νὰ μὴ αἰδανθῆ εἰς τὸν ἑαυτὸν τε εὐα ὄξυ κέν-
 ξον διὰ νὰ παχίζη νὰ τῆς μιμηθῆ.

Δ. Γ'. Ἀμακεφαλαίωσις τῆ παρόμτος Κεφαλαία.

Διὰ νὰ πειλάβωμεν ἐν ὀλίγοις τὰ μέχει τοῦδε
 ῥηθῆντα, λέγομεν ὅτι, ἐπειδὴ αἱ θλίψεις τῆς ψυ-
 χῆς προέρχονται ὡς τὰ πολλὰ ἀπὸ τὸν πόθον εὐδὸς
 ἀγαθῆ ἀποβληθῆντος, πρέπει νὰ κάμνωμεν ὀρθῶν
 ἐκτίμησιν ἐκεῖνων ἢ ἀγαθῶν, εἰς τὰ ὅποια εἶναι
 τὸσον προσηλωμένοι οἱ ἄνθρωποι νὰ γνωρίζωμεν πό-
 σον ὀλίγον σωτεῖραν εἰς τὴν δὴ δαιμονίαν μας· καὶ
 ἐπομένως ὅταν μὲν τὰ ἔχωμεν, νὰ τὰ μετῶμεν ὡς
 περιττά· ὅταν δὲ μᾶς ἀρπασθῆν, νὰ εἴμεθα παρε-
 σκόδασμένοι, ὡς νὰ ἡμπορῶμεν καὶ χαρὴς αὐτὰ νὰ
 ζήσωμεν δι' αὐτῶν. Ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ τιμὴ εἶναι τὰ μό-
 να ἀγαθὰ, τὰ ὅποια πρέπει πάντοτε νὰ τιμῶμεν,
 τὴν πρῶτῃν δὲ ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ μᾶς τὴν στερή-

Κεφ. Δ'. Θεραπ. τῆς ψυχ. κακῶν. 73

ση· ἡ δολτέρα δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἀπολεσθῆ, εἰμὴ διὰ ἀνάξιότητά μας, εἰς τὴν ὁποίαν περὶστασιν ἐφ' ἡμῖν κεῖται νὰ τὴν ξαναποκτήσωμεν μὲ νέα κατορθώματα· αἱ ὕβρεις καὶ συκοφαντίαι ἔμπορῶν πρὸς καιρὸν νὰ τὴν ἀμαυρώσῃ· ἡ λάμψις τῆς ὅμως ὀδηγουμένη ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν, ἐπανέρχεται διὰ νὰ φανῆ ζωνροτέρα καὶ σιλπνοτέρα.

Ἄφ' οὗ διαστείλωμεν τὰ ἀληθῆ ἀγαθὰ ἀπὸ τὰ ψεῦδη, καὶ διακρίθωμεν τὰ ἀναγκαῖα εἰς τὴν εὐδαιμονίαν ἀπὸ τὰ ἐπουσιώδη, νὰ ἔχωμεν τὴν ψυχὴν παρεσκδασμένην πάντοτε εἰς τὴν ἀποβολὴν τῶν πρῶτων, διὰ νὰ μὴ μᾶς ἔλθῃ, αὐτὴν τύχη, ἀπροσδόκητος· καὶ αὐτὴν τριόντι μᾶς ἀρπασθῆ κἀνθέντα ἀπὸ αὐτὰ, νὰ σρέψωμεν τὴν διαύοιαν εἰς ἐκεῖνα, ὅπῃ μᾶς μένῃ, διὰ νὰ παρηγορέμεθα μὲ τὴν θέαν καὶ ἀπόλαυσιν τῶν διὰ τὴν ἀποβολὴν ἐκείνων.

Διὰ νὰ ἐμποδίσωμεν ἐν τοσούτῳ τὴν φαντασίαν νὰ μὴ οἰκειοποιηθῆ τὴν λυπηρὰν ἰδέαν, ὅπῃ ἡ ζημία ἔμπορεῖ νὰ διεγείρῃ κατὰ πρῶτην προσβολὴν, ἃς καταφύγωμεν παρδύς εἰς τὰ μηχανικὰ μέσα, ὅπῃ εἰδείξαμεν· ἃς ἀποφύγωμεν ὡς φαρμάκι τὴν ἀργίαν καὶ μοναξίαν, καὶ ἐκείνῳ τὴν ὀλεθρίαν ἡδογίαν, ἢ ὁποία μᾶς κρατᾷ ὡς δεδεμένους εἰς αὐτὰ· ἃς ἐπιδιώκωμεν παντοιοτρόπως τὴν συνηθίαν, τὴν σωμασκήσαν, τὸν κόπον, καὶ τὴν διάχυσιν.

Ἡ φαντασία μ' ὅλον τῆτο δὲν θέλει λείπει νὰ μᾶς κάμῃ νὰ αἰσθανώμεθα ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν τὴν δύναμίνης καὶ χωεῖς νὰ θέλωμεν· ἡμεῖς ὅμως ἃς παχίζωμεν νὰ τὴν ὑπερνικῶμεν μὲ ἐναντίας εἰκόνας· Ἄν τὸ κακὸν ἐπιδέχῃται διόρθωσιν, ἃς ἐναχολῆται ἡ διαύοια εἰς τὴν ταύτης θεωρίαν, καὶ διὰ τῆς ἐλπίδος, ἃς προαπολαμβανῆ τὴν παραμυθίαν, ὅπῃ πρέπει νὰ πορεύθῃ ἔξ αὐτῆς τῆς θεραπείας· ἂν τὸ κακὸν καθ' ἑαυτὸ εἶναι ἀθεράπευτον, δυοῖν θάπτρον, ἢ νὰ μὴ τὸ βάνωμεν τελείως εἰς τὸν νῦν μας, ἢ ἂν αὐτὸ μᾶς παρίσταται ἀφ' ἑαυτῆς ἐπιμόνως, νὰ προση-

74 Μέρ. Α'. Τμήμ. Α'. Φαντασία.

λόγωμεν τὴν φαντασίαν εἰς τὴν καλλιτέραν ὄψιν του· καὶ ἐπειδὴ κάθε κακὸν φέρει μεθ' ἑαυτῆ ὡς τὰ πολλὰ κάτι ἀγαθόν, εἰς τὴν θεωρίαν τέτοις μόνον νὰ προση-
 λόγωμεν τὴν διάνοιαν.

Ἐὰν δὲ ἡ φαντασία θέλῃ δυναστικῶς γὰ μᾶς δεί-
 ξῃ καὶ τὴν λυπηρὰν ὄψιν τε, νὰ πληροφορούμεθα τότε
 ὅτι αὐτὸ δὲν εἶναι καθ' ἑαυτὸ πόσον λυπηρὸν, καθὼς
 αὐτὴ μᾶς τὸ ζωγραφίζει· νὰ ὀνθυμούμεθα ὅτι ἡ
 φαντασία ἔχει φύσιν πάντοτε νὰ μεγαλιώῃ ὅλα τὰ
 πράγματα· καὶ ὅτι μεταβαίνοντας ἀπὸ τὰ κατὰ φαν-
 τασίαν εἰς τὰ πραγματικά, κάθε κακὸν γίνεται πάν-
 τοτε μικρότερον. Εἶτα νὰ σρέψωμεν τὸ ὄμμα εἰς τὴν
 θεωρίαν ἐκείνων, οἵ τινες δέχονται εἰς κατάστασιν
 χειροτέραν ἀπὸ ἡμᾶς, καὶ νὰ παρηγορούμεθα, ὅτι ὑ-
 περέχομεν ἀπὸ πολλὰς· νὰ παρατηρῶμεν ποῖοι ἀπὸ
 αὐτὰς ἠμποροῦν, ἢ ἠμπόρεσαν νὰ εὔρῃν ταχύτερον πα-
 ραμυθίαν, καὶ νὰ τὰς μιμῶμεθα.

Διὰ τῆς χρήσεως τούτων τῶν μέσων σπανίως θέλει
 μᾶς προξενῆ ὑπερβολικὴν πίκραν ἢ ἀποβολήτινος ἀ-
 γαθῆ. Εἶναι πρόδηλον, ὅτι ἡ χρῆσις τῶν περαιοτέ-
 ρων τέτων μέσων ἠμπορεῖ νὰ χρησιμώσῃ καὶ εἰς τὸ
 νὰ νικήσωμεν καὶ ἄλλα εἶδη θλίψεων, τὴν πίκραν
 δηλαδή, ὅπῃ προέρχεται ἀπὸ εὔνα κακόν, ὅπῃ ἔδοκι-
 μάσωμεν, τὴν ἀνησυχίαν, ὅπῃ γεννᾶται ἀπὸ τὴν ἐ-
 πιθυμίαν, τὴν στενοχωρίαν, ὅπου προέρχεται ἀπὸ
 τὸν φόβον· ἀλλὰ περὶ τούτων ἀφίνομεν νὰ ὀμιλήσω-
 μεν εἰς ἄλλο μέρος μὲ περαιοτέραν ἀκρίβειαν,

Διὰ νὰ εἰπῶ λοιπὸν μὲ εὔνα λόγον τὸ παῦν, εἰς ὅ-
 λα τὰ κακὰ, ὅπου ἠρτῶνται ἀπὸ τὴν φαντασίαν,
 πρέπει νὰ παχίζωμεν παντὶ· δούει νὰ τὴν ἀποξέ-
 πωμεν, καὶ νὰ ἀνακαλῶμεν τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὴν φαν-
 τασίαν εἰς τὴν αἰσθησιν. Τῆτο εἶναι τὸ μόνον μέσον
 διὰ νὰ τὰς ὑπερνικῶμεν· τὰ ἄλλα ὅλα εἰς τοῦτο ἀ-
 γάγονται,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Θεραπείαι τῆς Φαντασίας εἰς τὰ κακὰ,
ὅπῃ δὲ κρέμαται ἀπὸ αὐτῷ.

Τὰ πιαῦτα κακὰ περσεύονται μόνον εἰς τὰς ἀλ-
γηδόνας τῆ σώματος, καὶ εἰς λύπας πραγματικάς, εἰς
τὰς ὅποιας ἡ φαντασία δὲν ἔχει κἀμμίαν μετοχὴν
μήτε πλάττωντάς τας, μήτε ἔφρωντάς τας, μήτε με-
γαλιώωντάς τας.

Πόσον ὀλιγαριθμότερα εἶναι αὐτὰ, ὡς πρὸς ἐκεῖ-
να, ὅπῃ παράγονται ἀπὸ τὴν φαντασίαν, συλλάγεται
δύκόλως καὶ ἱκανῶς ἐκ τῆς εἰρημνῶν εἰς τὸ Β'. Κεφά-
λαιον. Ἄν ἤμπορῆσε τινὰς νὰ λογαριάσῃ μὲ ἀκεί-
βειαν αἴθεν μὲν τὰς δυσυχεῖς σιγμὰς, ὅπῃ ἀπερνᾷ
ἐξ αἰτίας τῆς φυσικῶν καὶ πραγματικῶν κακῶν· ἐκεί-
θεν δὲ ἐκεῖνας, ὅπῃ δοκιμάζει ἐξ αἰτιῶν ἠθικῶν καὶ
φαντασιακῶν, ἤθελεν εὖρη μεγαλωτάτῳ τῷ μετα-
ξὺ τῶν διαφορῶν. Δὲν φαίνεται ὅμως κοινότερον τό-
σον μεγάλη πρῶτον, δι' ὅ,τι τὰ φυσικὰ κακὰ φανε-
ρόνται καθ' ἑαυτὰ δύκολώτερα, παρά τὰ ἠθικά. Β'.
δι' ὅ,τι εἰς τὰ ἠθικά ἐμπίπτουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον
οἱ ἀνθρώποι ἐξ ἰδίας ἑαυτῶν αἰτίας, καὶ διὰ τῆτο ἐν-
δέχονται περσιώτερον νὰ τὰ φανερώσῃν, καὶ τὴς συμ-
φέρει καλλίτερα νὰ τὰ κρύπτῃν. Γ'. καὶ αὐ δὲν ἔχη
νὰ τὴς ἀπολεθῆσῃ κἀνείνα ὄνειδος μήτε διὰ τὰ πρῶτα
μήτε διὰ τὰ δεύτερα· μ' ὅλον τῆτο ὀλιγώτερον προθυ-
μῶνται νὰ δημοσιόβου τὰ ἠθικά, παρά τὰ φυσικά·
ἐπειδὴ ὀλιγώτεραν συμπάθειαν καὶ ἐπικρείαν ἤμπο-
ρῶν νὰ ἐλπίσου παρά τῆς ἄλλων εἰς ἐκεῖνα, παρά
εἰς ταῦτα. Δ'. καὶ τελούταῖον· εἰς τὸ νὰ σιωπῶσι τὰ
ἠθικά κακὰ τὴς ἀναγκάζει πολλάκις καὶ μία φρόνιμος
ὑπερηφάνεια· ἐπειδὴ ἀνακαλύπτωντάς τας, ἔπεται πολ-
λάκις νὰ δημοσιόβου τὰ ἴδια αὐτῶν ἔργα· πρᾶγμα
πάντοτε μῶντον, ὅπῃ γίνεται χεῖς ἀνάγκη.

Μ' ὅ-

76 Μέρ. Α'. Τμήμ. Α'. Φάντασια.

Μ' ὅλα ταῦτα ὅμως οἱ περισσότεροὶ ἄνθρωποι εἶναι ἄρκετὰ εἰλικρινεῖς καὶ ὁμολογῶν ἕως ἐν γυνεί, ὅτι τὰ ἠθικὰ κακὰ, ὅπου τὰς συμβαίνει νὰ δοκιμάζουσι εἰς τὸν βίον, ὑπερβάλλων πολλῶ τῷ μέτρῳ τὰ φυσικά. Ὅθεν μὲ ὅλον ὅπῃ ἡ Φιλοσοφία δυνῆ ἠμπόρεσε νὰ προτείνῃ κάμμιαν Θεραπείαν διὰ τὰ τελευταῖα, ἔκαμιν ὅμως μεγαλωτάτῳ ἀέθρῳ εἰς τὴν ἄνθρωπότητα, ἐπειδὴ προτείνει Θεραπείαν διὰ τὰ πρῶτα, τὰ ὅποια εἶναι καὶ πολυαειθμότερα καὶ βαρύτερα.

Δυνῆ εἶναι μὲ ὅλον τῆν παντάπασιν εὐρημένην Θεραπείαν καὶ εἰς παραμυθίαν τῆν φυσικῶν κακῶν· ἀλλὰ καθὼς ἡ Ἰατρικὴ καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ φαρμακωτάτα σώματα πορίζεται πολυτιμώτατα καὶ ὠφελιμώτατα ἰατρικὰ, ἕτω καὶ ἡ Φιλοσοφία, τὴν φαντασίαν, ἡ ὅποια μετέχει τόσον εἰς τὰ ἠθικὰ κακὰ, ἠμπορεῖ νὰ τὴν μεταχειρισθῆ ἑπωφελῶς εἰς Θεραπείαν τῆν κακῶν τῆς σώματος.

Πρέπει ὅμως νὰ μεταχειρισθῶμεν μέθοδον πάντῃ ἐναντίαν εἰς τὸ εὔα καὶ εἰς τὸ ἄλλο εἶδος τῆν κακῶν. Διὰ τὴν ἐν ᾧ εἰς τὰ πρῶτα, μὲ τὸ νὰ κρέμνεται ἀπὸ τὴν φαντασίαν, πρέπει νὰ μεταχειρισθῶμεθα ὅλας μας τὰς δυνάμεις διὰ νὰ ἀνακαλῶμεν τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὴν φαντασίαν εἰς τὴν αἰσθησίν, εἰς τὰ δεύτερα τὴν ἐναντίον, ἐπειδὴ σιωπίζονται εἰς τὴν αἰσθησίν, πρέπει νὰ παχίζωμεν παντὶ θυνεί νὰ μεταφέρωμεν τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὴν αἰσθησίν εἰς τὴν φαντασίαν.

Πρὸ πάντων ὅμως τῶντων πρέπει νὰ ἀφαιρῆται ἀπὸ τὸ πραγματικὸν κακὸν, ὅλον ἐκεῖνὸ ὅπῃ ἠμπόρεσε νὰ προσθέσῃ ἡ φαντασία· τὸ ὅποῖον εἶναι, ὡς τὰ πολλὰ μεγαλώτατον. Εἵπαμεν ἤδη (εἰς τὸ Γ' Κεφάλαιον) πόσον συζέχην εἰς τὸ νὰ κάμνῃ βαρύτερον καὶ βασανιστικώτερον τὸ κακὸν, ὅπῃ πραγματικῶς δοκιμάζομεν; ὁ φόβος τῆς θανάτου, ἡ ἐνὸς μακροχρονίᾳ ἐνοχλήματος, ἡ μίᾳς ἀχημιάδας ἢ ἐλαττώματος, ὅπῃ ἠμπορεῖ νὰ μᾶς μείνῃ μετὰ ταῦτα· πόσον ἡ μνήμη τῆς υἰείας; ὅπῃ ἀπελαμβάνομεν πρότερον; καὶ ἡ συ-

ἢ συ-

ἢ συνεχῆς σύγκρισις αὐτῆς μετ' ἑαυτῆς παρῆσαν ἀσθένειαν· πόσον ὁ φθόνος τῆς ἀνθέσεως καὶ ὀτυχεῖς καταστάσεως ὅπου βλέπομεν εἰς ἄλλους. "Ολα λοιπὸν ταῦτα πρέπει νὰ ἀφαιρεθῶν, καὶ τότε δεῦν μένει πλέον ἄλλο, παρὰ τὸ πραγματικὸν κακὸν, τὸ ὁποῖον κοινότερον δεῦν εἶναι πολὺ, καὶ ἢμπορεῖ δὺκολώτερα νὰ τὸ θεραπεύσῃ αὐτὴ ἢ ἰδίᾳ φαντασία.

"Οποῖος ἀγαπᾷ νὰ ἰδῆ τὰ παράδοξα θαύματα, ὅπῃ ἐνεργεῖ ἢ φαντασία εἰς τῆτο, ἄς γυρίσῃ ἐπιβουλήν τὸ βλέμμα εἰς ἐκεῖνα, ὅπῃ μᾶς παρέπεμψαν αἱ παλαιαὶ καὶ νέα ἰσοεῖαι. "Ας ἰδῆ τὸν Μάκιον Σκέβολαν νὰ καίῃ ἔμποροσεν τῆ Βασιλέως Πορσύα ἐπάνω εἰς τὸν βωμὸν τὴν ἀμαρτήσασαν δεξιάντα. Τρέμουν οἱ περιεστάμενοι καὶ φείτταν ἀκύνοντες τὸν φόρον (τὸ τζέισμα) τῶ κρέατων, καὶ βλέποντες τὸν ἀφανισμόν καὶ τὴν κατάφλεξιν τῆς χειρός· καὶ μόνος αὐτὸς δεῦν αἰθαίνεται τίποτεσ· ἢ ἰδέα τῆ ἐπαίνεσ, ὅπῃ ἐπιθυμεῖ νὰ ἀποκτήσῃ διὰ τῆς ἠρωϊκῆς ἀνδρείας, ἢ ἐκπληξίς, ὅπου θέλει γὰ ἐμπνέσῃ περὶ ἑαυτοῦ εἰς τῆς ἐχθρῆσ τῆ, τὸ καλὸν, ὅπῃ ἐλπίζει νὰ πορῶσνῃ μετ' ἑαυτοῦ εἰς τὴν πατρίδα τῆ, κατασάιναν εἰς αὐτὸν οὐδὲν τὴν πλέον φεικτὴν βάσανον. "Ας ἰδῆ τὸν Λῆσιλαον ἀδελφὸν τῆ Θεμισοκλέεσ, ὁ ὁποῖος δίδει μίαν παρομοίαν δοκιμὴν περὶ ἑαυτοῦ ἔμποροσεν τοῦ Ξέρξεσ, καὶ προσφέρει νὰ καύσῃ ἀκόμι καὶ τὴν ἀεισεραν, ἀν' δεῦν δὺχάρισθῃ ὁ βάρβαρος μετ' ἑαυτοῦ δεξιάν. Ο' Ἀνάξαρχος καταδικάζεται εἰς τὴν Κύπρον παρὰ τῆ βαρβάρη Νικοκρέοντοσ νὰ κοπανιθῇ εἰς τὸ γουδί· βλέπωντασ ἀφόβωσ πορὸσ τὸν τύραννον, ξεθύμανε, τῆ εἶπε, τὴν θυερότητα σ· ἴξορε ὅμωσ ὅτι τὸν σάκκον τῆ Ἀναξάρχεσ κοπανίζεις, καὶ ὄχι τὸν Ἀνάξαρχον. Ο' διάδοχος τῆ Μοιτζεμα καταδικάζεται εἰς τὸ Μέξιον νὰ φηθῇ ζῶν ὁμοῦ μετ' ἑαυτοῦ ἀρχοντά του εἰς ἀπαλή φωτίαν· ἐν ᾧ ὁ δόύτερος δὺγάζει φωνάσ ὀξυτάτασ ἀποτῆσ σφοδρούσ σασμῆσ, εἰσ τῆσ ὁποῖουσ δεῦν ἢμπορεῖ πλέον νὰ ἀντισταθῇ, ὁ Γκατιμοζῖνοσ (ἔπος ὠνομάζε-

(στο) στραφείς πρὸς αὐτὸν, ἀμὴ ἐγὼ, τοῦ εἶπε μὲ γαλιῶν ψυχῆς, σοχάζεσαι ὅτι ἀπαύομαι εἰς κακὰ κρεβάτι ῥόδων;

Ἄπειρα παραδείγματα τοιαύτης ἀδελείας δεισκομένη εἰς τὰς βαρβάρους τῆς Ἀμερικῆς, οἱ ὅποιοι ἐν μίση τῆς δεησιότητων βασιανιστηλῶν, ἀπὸ τὰ ἐκφέρωνται ἀγνώως εἰς ὄδυρμους, ὑβρίων ὑπερηφανῶς τῆς ἐχθρῶν των καὶ τῆς ὀνειδίζον ὡς ἀπείρας εἰς τὰ βασιανιστήλια, καὶ ἀποθνήσκον ἄδοντες μὲ γαλιῶν ψυχῆς ἀνεκλάλητον. Καὶ ὅχι μόνον εἰς βαρβάρους, ρωμαλαίους καὶ σκληροὺς ἀνδράποους ἐφάνησαν κάθ' ἑκάστην ἀπειρα τοιαῦτα παραδείγματα, ἀλλὰ καὶ εἰς γυναῖκας ἀπαλάς· διὰ τὴν καθ' ἑαυτῶν ἐξέρει μὲ ποίαν θάρσαλαίωμα πηδῶν μέσα εἰς τὰς φλόγας αἱ νεάνιδες τῆς Ἰνδίας, διὰ τὰ λάβειν τὴν δόξαν νὰ ἀποθανῶν ὅμῃ μὲ τῆς ἀνδράπων, ἢ διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὸ ὄνειδος τῆ νὰ ἐπικτήσῃ μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τῆς συζύγων τῆς καὶ εἰς παιδίᾳ ἔυφερά· καὶ εἶναι γνωστὸν, τοῖς πᾶσι μὲ ποίαν ἀφοβίαν ἐσυνηθίζον παρὰ τοῖς Σπαρτιάταις νὰ ὑπομύνῃ καὶ αὐτὰ ἐμφορῶν τῆ βαμῆ τῆς Ἀρτέμιδος τὰς μαστιγώσεις χαλεπὴς νὰ χύσῃ ἕτε σταλαγμὸν δακρύων, ἢ νὰ ἀφήσῃ παραμικρὸν σπασμὸν.

Δὲ εἶναι ἀλγυδαῖν τὸσον ὀδυνηρὰ, τῆς ὁποίας νὰ μὴ ἡμπορῇ ἡ φαντασία νὰ ἀποδείξῃ ἀνώτερους καὶ τῆς πλέον ἀδιωκτέας καὶ ἔυφερῆς ἀνδράπων· ἀρκεῖ εἰς αὐτὴν εἶνα ἀντικείμενοι οἰονδήποτε διὰ νὰ ἡμπορῇ νὰ ἐναχολῇ τὴν ψυχὴν· εἰς ἄλλους μὲν ὁ ἔρωσ τῆς πατείδος, εἰς ἄλλους δὲ ὁ ἔρωσ τῆς δόξης, ἢ ὁ φόβος τῆς ἀτιμίας, καὶ εἰς ἄλλους ἄλλο τι παραπλήσιον ἐπέιχε τὸν τόπον τῆς τῆ ἰχυρῆ ἀντικειμένου. Εἰς τῆς Σπυϊκοὺς ἰσχύον ἀπὸ πάντων ἡ πληροφροεῖα ὅτι τὰ κακὰ τῆ σώματος δὲν ἦτον κακά (1). Ὁ νόμος, ὅς

τις

(1) Ὁ Ποσειδόνιος ἐν μίση τῆς πλέον ὀξείων κεντημάτων τῆς ποδῶν καμῆ, ἐλεγεν, ὅτι ἀγαπᾶς· πλὴν δὲν θόλεις κατὰ τὴν μετὰ νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι ἰσὺ εἶσαι εἶνα κακὰ.

τις κατέστη ἀπὸ μίαν ἄμαχον ἀνδρείαν, ἔκαμνεν ἀναι-
 δήτως τὰς Λακεδαιμόνας, καὶ κάμνει καὶ σήμερον τὰς
 Λ'μερικανὰς. Μία ἄμεμπτος ἀπελπισία, ὅπερ ἔστι τὸ
 ὄραν τὸ ἀνώφελές τῶ ὀδύρεσθαι διὰ εὔα κακὸν, ὅπου
 οὐδὲν ἢμπορεῖ τις νὰ ἀποφύγη μήτε νὰ διορθώσῃ, εἶ-
 ναι ἰκανὸν ἐν γένει εἰς τὰς ἀνδρείας ψυχὰς ἢ ἐλπίς
 ὅτι τὰ κακὰ θέλει παύσῃ ὀγλήγῳρα, αἰ παραμυ-
 θία ἢ αἰ ἀνταμοιβαί, ὅπῃ τὸ συλῆσοφύει, ἢ θεω-
 ρία εἰς κακῶ μεγαλιτέρη, ὅπῃ διὰ τῆς ἴσως ἀπέ-
 φυγον, ἢ πρὸς ἄλλους δυσυχέςερης ἀντικαρεζέταισι,
 καὶ ἄλλαι μυεῖαι τοιούτῳ ὅποι σκέψεις ἐπισπύδῃσι εἰς
 παραμυθίαν τῆς ἀδυνεσέρων μὲν, ἰκανῶς ὅμως προ-
 κίμων διὰ νὰ ἐπιζήτου ἀντικείμενα σωτείνοντα εἰς
 ἀνακρίσιν τῆς δεινῶν.

Ἐκεῖνο ὅμως ὅπῃ ἐνισχύει πένιασότερον τὴν ψυ-
 χὴν εἰς τὸ νὰ ὑπόφερῃ καὶ αὐτὰς τὰς πλέον πικρὰς
 καὶ βασανιστικὰς σφαγὰς, εἶναι ἢ ζωηρὰ ἐλπίς μιᾶς
 μελλούσης ἀνταμοιβῆς. Αὐτὴ ἢ ἐλπίς, τὴν ὁποίαν ἐκ
 μόνης εἰκασίας ἢμπορεῖσαν οἱ παλαῖοι φιλόσοφοι νὰ
 ὑποχέθῃν ἑαυτοῖς διὰ τῶ ὀρθῶ λόγῳ, ἐβεβαιώθῃ ἢ
 δὴ εἰς ἡμᾶς πληρέστατα ὑπὸ τῆς ἱερᾶς Θρησκείας.
 Πόσον ἀνόητος λοιπὸν ἢθελεν εἶναι, ὅποιος δυνάμε-
 νος διὰ τῶ τοιούτῳ μέσῳ καὶ τὰ παρόντα κακὰ νὰ κά-
 μη ἐλαφρότερα καὶ ὑποφρόντοτερα, καὶ εἰς τὸ μέλλον νὰ
 ἀξιώθῃ ἀγαθῶν αἰωνίων, θελήσῃ διὰ τὴν ἀνυπομο-
 νησίαν τε καὶ ἐκεῖνα νὰ ζημιώθῃ, καὶ τὰ παρόντα κα-
 κὰ νὰ κάμη λυπηρότερα καὶ βαρύτερα; Ἀλλὰ περὶ
 τούτου θέλομεν ὀμιλήσῃ πρὸςφύεστερα εἰς τὸ τρίτον.
 Μέρος τῆς παρῆσης Πραγματείας, εὔθα θέλομεν ἀ-
 πόδειξαι καὶ πόσον ἐτελειοποίησα ἢ Θρησκεία τὴν ἢ-
 θικὴν φιλοσοφίαν τόσον εἰς τῶτο, ὅσον καὶ εἰς ὅλα
 τὰ ἐπίλοιπα μέρη.

Κ Ε-

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
 ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Σ'.

Ἴδουαί τῆς Φαντασίας.

Εἰκῆνο ὁποῦ εἶπεν ὁ Ἀνάχαρσις περὶ τῆς γλώσσης, ὅτι εἶναι εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ χεῖρισον ἐνταῦτ' καὶ κάλλισον πρᾶγμα, ἢμπορεῖ νὰ ληχθῆ καὶ περὶ τῆς φαντασίας. Διὰ τὴν καθὼς τὰ κακὰ καὶ αἱ θλίψεις τῆς ψυχῆς, ὅπῃ ἤρπνται ἤτοι ὅλα ἢ τὸλάχισον τὰ περιωτότερα ἀπὸ τὴν φαντασίαν, ὑπερβαίνον πολλῶ τῷ μέτῳ τὰ φυσικὰ, ἔτω καὶ αἱ ἡδοναί, ὅπῃ ἤρπνται ἀπ' αὐτῶ, ἢμπορεῖ νὰ βεβαιωθῆ ὅτι ὑπερβαίνον πολλῶ τῷ μέτῳ τὰς ἠρπμύνας ἀπὸ τῶ αἰσθησιν· διὰ τὴν καὶ αἱ ἡδοναί τῆς ψυχῆς ἔχον καὶ αὐταὶ καθὼς αἱ θλίψεις, τῶ ἑπιπλῶ ἀναφορὰν πρὸς τὸ παρεληλυθὸς, πρὸς τὸ ἐνεστὸς, καὶ πρὸς τὸ μέλλον.

Καὶ θεωρέμενα λοιπὸν πρὸς τὸ παρεληλυθὸς, ἤρπνται ἀπὸ τῶ εἰκόνα ἢ εὐδὸς ἀγαθοῦ, ὁποῦ ἀπελαύσαμεν, τῶ ὁποῖα ἢ ἐνθύμησις μᾶς δὲφραίνει ἔτι, ἢ εὐδὸς κακῶ, ὁποῦ ἔπαυσε, τῶ ὁποῖου ἀγαπῶμεν νὰ αἰσθανώμεθα ἔτι τῶ ἀπαλλαγῶ· ἢ εὐδὸς καλῶ, ὅπῃ ἐφράξαμεν, τὸ ὁποῖον μᾶς διεγείρει καθ' ὅραν μὲ τῶ ἀνάμνησίν τε εὐα γλυκὺ αἰσθημα διαρεσκέας.

Θεωρέμενα δὲ πρὸς τὸ μέλλον, προέρχονται ἀπὸ τῶ ἐλπίδα ἢ τῆς ἀπολαύσεως εὐδὸς ἀγαθοῦ, ἢ τῆς καταπαύσεως εὐδὸς κακοῦ, τὰ ὁποῖα μᾶς τὰ παρασαίνει καὶ τὰ δύνῃ ἢ φαντασία ἔόπον τινὰ ὡς παρόντα, μεταφέροντάς μᾶς εἰς τῶ στιγμῶ ἐκεῖνῶ, καθ' ὅτ' ἡμῶν πρέπει νὰ ἀκολουθήσων.

Εἰς αὐτάς δὲ τὰς ἐνεσώσας δὲτυχίας ἢ ἐκ τῶτων ἡδονῆ ἤρπνται ὀλιγώτερον ἀπὸ τὸ πραγματικὸν ἀγαθὸν, ὅπῃ ἤδη ἀπολαμβάνομεν, παρὰ ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπῃ ἀντιλαμβάνομεθα διὰ τῆς φαντασίας. Ἡ κτῆσις τῶ

τῷ πλούτου φέρει εἰπεῖν, ἢ τῷ ἀξιομάτων, ἢ τῷ τίτλων, ἢ τῷ τιμῶν δ'οφραίνεν τῷ ψυχῶ ὄχι τόσον δι' ἑαυτὰ, ὅσον διὰ τὰ κέρδη, ἢ διὰ τὰς ἀναπαύσεις, ἢ διὰ τῷ ὑπόληψιν, ὅπῃ ἐλπίζει διὰ τούτων γὰ ἀπολαύσει. Ἐνας στρατηγὸς ὅταν νικᾷ, ἓνας τεχνίτης, ἢ ἓνας σπουδαῖος ὅταν φέρῃ εἰς καλῶ ἔκβασιν ἓνα ἔργον μακρᾶς σπουδῆς· ἓνας ἐνάρετος ἀνθρώπος, ὅταν ἐκτελῇ μίαν καλῶ πράξιν, εἶναι δ' ὀδυμότατοι, ὄχι δι' αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ, ἀλλὰ διὰ τῷ καλλιτέραν ὑπόληψιν, ὅπῃ διὰ τῶν ἀποκτῆν, καὶ διὰ τὸν ἔπαινον, ἢ τὸ βραβεῖον, ὅπῃ εἰς τῷ παρῆσαν ζωὴν, ἢ μετὰ θάνατον ἐντεῦθεν ἐλπίζουσιν.

Καὶ ἡ γνώσις τῆς ἀληθείας ἀρέσκει εἰς τῷ ψυχῶ καὶ τὴν δ'οφραίνει καθ' ὑπερβολῶ· ἀλλ' ἐκτὸς τῆς, ὅπῃ διὰ γὰ φθάσωμεν εἰς αὐτὴν μᾶς χρειάζεται πολλὴ δυνάμις τῆς φαντασίας, ἓθ' αὐτὰ μάλιστα ἀπαιτεῖται ἡ σύγκρισις πολλῶν ἰδεῶν, εἶναι προσέτι καὶ πολλὰ σπᾶνιον γὰ ἀρέσκη ἢ ἐπίκτησις τῶν γνώσεων αὐτῆ καθ' ἑαυτῷ μόνον, καὶ ἔχι μᾶλλον καὶ κυρίως διὰ τὴν χρῆσιν καὶ ὠφέλειαν, ὅπῃ ἐλπίζει τις γὰ λάβῃ ἔξ αὐτῆς. Πολλῆς δ'οφροσύνης παραίτιος εἶναι καὶ ἡ θεωρία τῶ ὠραία· ἀλλὰ κοντὰ ὅπῃ αὐτῆ ἡ δ'οφροσύνη ἤρπεται εἰς τὰ περὶασότερα ἀπὸ τὴν συμφωνίαν τῶ θεωρημένῃ ἀντικειμένῃ μὲ τὸ ἐν τῇ διανοίᾳ ἑκάστῃ ἐχηματισμένον ἀρχέτυπον τῶ ὠραία, εἰς τὰς μιμητικὰς τέχνας, οἷαι αἱ καλούμεναι ὠραῖαι τέχναι, σιωπελεῖ πολὺ· εἰς αὐτῷ προσέτι ἡ σύγκρισις καὶ ἡ ὀρωμένη συμφωνία τῆς μιμήσεως μὲ τῷ εἰκόνα τοῦ εἰς μίμησιν παραλαμβανομένῃ ἀντικειμένῃ. Εἰς ὅλας ἐνὶ λόγῳ τὰς τῆς ψυχῆς ἡδονὰς ἡ φαντασία ἔχει πλείστην μετοχὴν· καὶ δικαίως ἄρα ἡμπορεῖ γὰ νομιθῆ καὶ γὰ ὀνομαθῆ πρωτεύουσα πηγὴ τῆς δ'οφροσύνης ἔχ ἡττον, ἢ τῆς κακοδαιμονίας τῶ ἀνθρώπων.

Δὲν θέλομεν ἀγωνιθῆ ὅμως ἐνταῦθα γὰ δείξωμεν τίνι ἔοπῳ πρέπει γὰ διοικῆται ἡ φαντασία διὰ γὰ ἀπολαύσωμεν τὰς ἔξ αὐτῆς ἡδονὰς, μὲ τῷ αὐτῷ

λεπτομέρειαν, ὅπῃ εἰδείξαμεν τὰ μέσα, δι' ὧν νὰ ἀποφύγωμεν τὰς ἀλγηδόνας· ἐπειδὴ ὁ φόπος, καθ' ὃν προσπορίζονται αἱ ἡδοναὶ, μᾶς παρίσταται οἰκοθυῶν δύκολώτερα, παρὰ ὁ φόπος, καθ' ὃν ἀποφύγονται αἱ ἀλγηδόνες.

Θέλομεν εἰπῆ μόνον τούτου, ὅτι ὅποιος ἐπιθυμεῖ νὰ εἶναι δίδαίμων, πρέπει νὰ ἀποφύγη Α'. τὰς ἡδονὰς ἐκείνας τῆς φαντασίας, αἱ ὁποῖαι ἐπιφέρουσιν μεθ' ἑαυτῶν παρὰ πόδας τὸν ἔλεγχον τῆς σωειδήσεως. Ἡ εἰκὼν, φέρ' εἰπεῖν, εὐδὸς κέρδους καὶ αἰχροῦ εἶναι ἡδονικὴ εἰς εὖα φιλάργυρον· ἡ ἰδέα μιᾶς ἐκδικήσεως καὶ ἀδίκου, τέρπει εὖα ὀργίλον· ἡ ἰδέα μιᾶς αἰσθητικῆς ἡδονῆς καὶ ἀτίμου, ἡδυνᾷ εὖα φιλήδονον· πλὴν ἐκείνα, ὅπου καθ' ἑαυτὰ εἶναι αἰχρὰ, ἀνομα καὶ ἄτιμα, μ' ὅλον ὅπῃ ἡδυνᾷ πρὸς καιρὸν, ἐν ὅσῳ δηλαδὴ ἀκμάζει τὸ πάθος, ἀφ' οὗ ὅμως τῆτο κατὰ ραδίην, ἀφίνετο εὖα βαθυτάτον καὶ ὀλεθριώτατον ἶχνος πικροτάτης θλίψεως.

Β'. Πρέπει νὰ ἀποφύγη τὰς ἡδονὰς τῆς φαντασίας ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι συεργῶν εἰς διέγερσιν, φόβῳ, καὶ αὐξήσιν τῆς ἐπιθυμιῶν. Αἱ ἐπιθυμίαι ἠθέλαν κοιμῶνται, ἢ τοῦλάχιστον ἠθέλαν ἡσυχάζει ἐν τῇ καρδίᾳ τῆ ἀνθρώπου, ἀνίσως δεῖ τὰς ἐξυπνήσεων· ἡ φαντασία προσφέρει σα πότε τῆτο, καὶ πότε ἐκεῖνο τὸ ἀγαθὸν ὑπὸ προσωπεῖον θελητικώτατον καὶ ἀπατηλώτατον. Ἀλλὰ μ' ὅλον ὅπῃ ἡ θεωρία τύπων τῆς ἀγαθῶν, ὅπῃ συνηθίζει ἡ φαντασία νὰ προστελάζη εἰς τὴν ψυχὴν, εἶναι πρὸς ὄρας ἡδονικὴ, θέλομεν ὅμως ἰδῆ ἐδῶ ἐχομείως πόσων κακῶν ἀφορμὴ γίνεται μετὰ ταῦτα ἢ ἐπιτεῦθεν προερχομένη ἀκρασία τῆς ἐπιθυμιῶν.

Ἐκείνας ὅμως τὰς ἡδονὰς τῆς φαντασίας, αἱ ὁποῖαι μὴτε ἔλεγχον σωειδήσεως ἐπιφέρουσιν, μὴτε φόβῳ εἰς τὰ αἰχρὰ πάθη χορηγῶσι, πρέπει εἰς ἐναντίας γὰρ τὰς διώκωμεν μὲ καθ' ἑαυτὰ ἀουδῶν καὶ ἐπιμέλειαν. Τοιαῦτα δὲ εἶναι.

Α'. Ἐκείναι ὅτι γυνῶνται ἀπὸ τιμίας καὶ ἐναρέτους πράξεις. Ἐνα ἔργον γυναιότιτος, δικαιοσύνης, μεγαλοφυχίας, ἀνδρείας, μετρίότητος, καὶ ἐν τῷ πράττειν, καὶ ἐν τῷ ἀνακαλεῖσθαι εἰς τὴν διάνοιαν, ἀφίνει πάντοτε εἰς τὴν ψυχὴν ἕνα αἶδημα δ'αρεσκείας καὶ δ'χαριστήσεως, μετὸ ὁποῖον δευ' ἐξισῆται καμμία ἡδονὴ τῆς ζωῆς.

Β'. Ἐκεῖναι ὅπου προέρχονται ἀπὸ τῆς ἀσκήσεως τῆς ἐπιδεξιότητος, καὶ ἀγχινοίας. Ολίγας στιγμάς, λέγει ὁ Γίανσων, δοκιμάζει ἡ ψυχὴ ἡδονικώτερας ἀπὸ ἐκεῖνας, καθ' ἃς διαθέτει καθ' ἑαυτὴν τὸ χέδιον καὶ τὰ μέσα, δι' ἧν μέλλει νὰ ἐκτελέσῃ κατὰ ἀριστέργημα ἀξιολόγον· καὶ ἀφ' ἧ ἀχθῆ εἰς πέρας δ'τυχές, δέισκει μίαν νέαν ἡδονὴν ἢ ψυχὴν γὰρ τὸ ἀνακαλῆ εἰς τὴν διάνοιαν. Τὸ ἴδιον ἀκολουθεῖ καὶ διὰ τὰς πρόσκτηθείσας γνώσεις, τὰς ὁποίας καὶ αὐτὰς εἶναι ἡδονικώτερον καὶ τὰς ἀναμιμνήσκειται, καὶ τοσούτω μαλῶν, ὅσον ὠφελιμώτεραι, καθολικώτεραι, σωριαῖτεραι καὶ δυσκόλωτεραι, ἢ καθ' οἷον δήποτε ἄλλον λόγον ἀξιολογώτεραι ἢ θελῶν εἶναι.

Γ'. Ἐκεῖναι ὅπου προκύπτουσιν ἀπὸ τῆς θεωρίας τῆς ὠραίας. Μία τερπνὴ πρόσοψις (θεῶρι), ἕνα μεγαλοπρεπὲς θέαμα, ἕνα ἀριστέργημα ζωγραφικῆς, ἢ λιθοξοικῆς, ἢ ἀρχιτεκτονικῆς, μία ἀρμονικὴ μεσικὴ, μία ἐπαγωγὸς τραγωδία, ἢ κωμῆδία, ἢ ἀπλῶς ποίησις, μία ὑψηλὴ πραγματεία ποιήσεως, ἢ φιλοσοφίας, ἢ ρητορικῆς, ὅλα ταῦτα εἶναι πράγματα, τὰ ὁποῖα ὄχι μόνον, ἐν ᾧ ἀπόλαμβάνονται, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀνακαλεῖνται εἰς τὴν μνήμην, προξενῶν πάντοτε εἰς τὴν ψυχὴν μίαν νέαν καὶ ἀνεκκλάλητον ἡδονήν.

Δεὺν πρέπει νὰ ἀπέχεται ἡ φωντασία καὶ ἀπὸ τὸ νὰ ἀνακαλῆ ἐκεῖνας τὰς ἄλλας ἀθώους ἡδονάς, τὰς ὁποίας ἀπέλαυσεν, ἢ ἢμπορεῖ νὰ ἀπολαύσῃ ἡ ψυχὴ χωρὶς πίκραν καὶ χωρὶς ἔλεγχον συλλεϊδήσεως. Μία χαρμόσυτος σιμωαναστροφή, μία τερπνὴ ἀγρευλία, μία περιήγησις διδακτικὴ καὶ ἡδονικὴ εἶναι ἀνε-

84 Μέρ. Α'. Τμήμ. Α'. Φαντασία.

τικείμενα γλυκείας δ'φροσύνης κάθε καιρὸν, ὅπου ἀνακαλῶνται εἰς τὴν μνήμην. Εἰς τὰς περιηγήσεις μάλιστα πθειωτότερα ἡδονὴ εἶναι πολλάκις νὰ τὰς ἀνακαλῆ τινὰς εἰς τὴν μνήμην, παρά νὰ τὰς κάμνη. Καὶ αὐτὰ τὰ ἀναπλάσματα τῆς φαντασίας, τὰ ὅποια παρ' Ἰταλοῖς ὀνομάζονται castelli in aria (κἀσρη ἐναέλια), προξενουῦ καὶ αὐτὰ εἰς τὴν ψυχὴν μίαν γλυκεῖαν ἡδονήν, ἢ ὅποια καὶ αὐτὴ εἶναι ἀθῶος ὅποταν ἡ ψυχὴ δὲν ἐπιδίδωται κατ' ἀπερβολὴν εἰς τοιαῦτα ἀναπλάσματα, ἢ ὅποταν δὲν δίδουν χώραν εἰς πάθη ἀπρεπῆ καὶ ἄτακτα, ἢ κατ' οἶον δῆποτε ἄλλον τρόπον παρακτικὰ τῆς ἡσυχίας τῆς.

Τοιαύτη εἶναι ἡ χεῖσις καὶ κυβέρνησις τῆς φαντασίας εἰς ἀποφυγὴν τῆς κακῶν, καὶ ἐπίκτησιν τῆς ἀγαθῶν ἐκείνων, ὅπου ἡμπορεῖ αὐτὴ νὰ προξενήσῃ. Νυνὶ δὲ πρέπει νὰ ἰδῶμεν ποίαν χεῖσιν καὶ κυβέρνησιν πρέπει νὰ κάμνη ὁ φρόνιμος ἀνθρώπος καὶ τῆς παθῶν δι' αὐτὸ τὸ ἴδιον τέλος.